

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

VII.602.6.2014. JZ

**Pan
Wojciech Hermeliński
Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej
ul. Wiejska 10
00-902 Warszawa**

Od wielu lat Rzecznik Praw Obywatelskich prowadzi pogłębione analizy dotyczące realizacji praw wyborczych obywateli, w tym m.in. stosowania ułatwień w głosowaniu, jakie zapewnia wyborcom ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 754 ze zm.; dalej jako: Kodeks wyborczy). W ostatnim czasie Rzecznik monitoruje pod tym kątem przygotowania do zbliżających się wyborów samorządowych.

Ze szczególną uwagą analizuję stosowanie w praktyce mechanizmów adresowanych do wyborców niepełnosprawnych, w tym przewidzianej w art. 40a Kodeksu wyborczego możliwości głosowania przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a. Z brzmienia wspomnianego przepisu wynika, że wyborca niepełnosprawny nie musi w żaden sposób przed dniem wyborów zgłaszać zamiaru korzystania z nich, nakładki do głosowania powinien on uzyskać w każdym lokalu wyborczym.

Wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej uchwalone dnia 17 września 2018 r. wskazują szczegółową procedurę uzyskania nakładek w lokalu wyborczym, która w wyborach samorządowych jest wielostopniowa: *„W przypadku, gdy wyborca zażąda wydania mu wraz z kartami do głosowania nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a, komisja informuje wyborcę o konieczności dostarczenia nakładek z urzędu gminy. Jednocześnie komisja niezwłocznie informuje urząd gminy o konieczności pilnego doręczenia do tego obwodu głosowania nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a.*

Na czas oczekiwania komisja zapewnia wyborcy i ewentualnie osobie mu towarzyszącej miejsca do siedzenia, a także miejsce zapewniające wyborcy komfort oddania głosu z wykorzystaniem nakładki, mając na względzie format kart wykorzystywanych w danym obwodzie. Ponadto w czasie oczekiwania jeden z członków komisji powinien poinformować wyborcę o sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu, odczytać mu, jeżeli wyrazi taką potrzebę, treść obwieszczeń wyborczych, w tym o zarejestrowanych listach kandydatów na radnych i kandydatach na wójta.

Po doręczeniu przez przedstawiciela urzędu gminy nakładek sporządzonych w alfabecie Braille’a, komisja wraz z kartami do głosowania wydaje je wyborcy niepełnosprawnemu. Komisja informuje wyborcę, że po oddaniu głosu obowiązany jest on zwrócić komisji nakładki na karty. Komisja zwraca uwagę, aby wyborca wraz z kartami nie wrzucił nakładek do urny. Po oddaniu głosu przez wyborcę nakładki zwracane są przedstawicielowi urzędu gminy, który powinien poczekać na ich zwrot, a następnie odwieźć je do urzędu gminy (pkt. 46 Wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie dotyczące zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego zarządzanych na dzień 21 października 2018 r. będących załącznikiem do Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 września 2018 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego zarządzanych na dzień 21 października 2018 r.).

Biorąc pod uwagę treść powyższego dokumentu oraz sygnały i pytania płynące do Rzecznika od organizacji społecznych oraz wyborców, działając na podstawie art. 16 ust. 1

ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958 ze zm.) uprzejmie proszę Pana Przewodniczącego o przedstawienie procedury wspomnianego wyżej dostarczania nakładek z urzędu gminy do lokali wyborczych, a w szczególności wskazanie ile nakładek zostanie przygotowywanych w każdej gminie, ilu przedstawicieli urzędu gminy będzie w gotowości dowiezienia nakładek do lokali wyborczych i wyjaśnienie, czy procedura przewiduje sytuację, gdy równocześnie na terenie tej samej gminy zamiar głosowania zgłosi kilku wyborców głosujących w różnych lokalach wyborczych.

Będę również zobowiązany za wskazanie, czy Państwowa Komisja Wyborcza w ramach swoich działań informacyjnych skierowanych do wyborców, rozważy bardziej szczegółowe przedstawienie procedury uzyskiwania nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, a w szczególności informacji, że procedura ta może wiązać się z koniecznością oczekiwania przez wyborcę niepełnosprawnego (ewentualnie, wraz z osobą towarzyszącą) w lokalu wyborczym.

Pragnę podkreślić, że w moim przekonaniu właściwe przygotowanie i wyposażenie lokali wyborczych z uwzględnieniem potrzeb wyborców niepełnosprawnych jest kwestią kluczową dla udziału w głosowaniu tej grupy obywateli. Z dużą uwagą przyjąłem niedawne rekomendacje Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami (*Committee on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD*). Zostały one sformułowane po zbadaniu przez Komitet stosowania przez Polskę Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169), również w odniesieniu do realizacji praw wyborczych. Jedną z rekomendacji wprost wskazuje na konieczność dążenia do zapewnienia dostępności wszystkich lokali wyborczych i procedur głosowania dla osób niepełnosprawnych („*Ensure accessibility of all polling stations and election procedures for all persons with disabilities [...]*”, *Concluding observations on the initial report of Poland, CRPD/C/POL/CO/R.1*, pkt. 49 lit. c).